ವೀಣಾ.ಎಂ.ಪಿ. *

ಹೂವಿನ ಹಡಗಲಿಯ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಒಂದು ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನ

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೂವಿನ ಹಡಗಲಿಯೂ ಪ್ರಾಚೀನ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದ ಕೋಗಳಿ-೫೦೦ ಪ್ರದೇಶದ ಅಗ್ರಹಾರವಾಗಿತ್ತು ಹೂವಿನ ಹಡಗಲಿ. ಇಲ್ಲಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಶಾಸನಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಕಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿಯ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೭೧ರ ಮತ್ತು ಕೇಶವ ದೇವಾಲಯದ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೯೦ರ ಶಾಸನಗಳು ಚಾಲುಕ್ಯರ ಪ್ರಮುಖ ದೊರೆ ಆರನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಆಡಳಿತದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಇವೆರಡೂ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲದೆ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ಇನ್ನೊಂದು ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನವು ಹಡಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲ ಯದ ಹಿಂದೆ, ನೈರುತ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಇರುವ ಪಾಂಡುರಂಗನ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂದಿನ ಬಾವಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಿತು. ದಿನನಿತ್ಯ ಗುಡಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಜನ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಲ್ಲಿನ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿಯ ಅಕ್ಷರಗಳು ಯಾರಿಗೂ ಕಂಡುಬಂದಿರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ಗುಡಿಯ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮನೆಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಶಾಸನವು ಯಾರ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಬೀಳದೆ ಮರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕಲ್ಲನ್ನು ತಿರುವು (ಮಗುಚಿ) ಹಾಕಿದಾಗ ಶಾಸನವಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬಂತು. ಇದು ಕಲಿದೇವನಿಗೆ ನೀಡಿದ ದಾನಶಾಸನ ವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಶಾಸನವು ೪೪ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಶಾಸನವು ಸುಮಾರು ೫ ಅಡಿ ಎತ್ತರ ಮತ್ತು ೨½ ಅಡಿ ಅಗಲವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲದ , ಬೇರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಒಟ್ಟು ಐದು ದಾಖಲೆಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಲಿಪಿಯ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಈ ಶಾಸನವನ್ನು ಕಂಡರಿಸಿದ ಎಂಬುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬ ಲಿಪಿಕಾರನೇ ಬೇರೇ ಬೇರೇ ಕಾಲದ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಕಂಡರಿಸಿರುವುದು ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾದ ಹಾಗೂ ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಶಾಸನದ ಎಡ ಪಕ್ಕದ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆಯ ಲಾಗಿದೆ. ಇದು ೩೦ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸಣ್ಣ ಶಾಸನ. ಇದರ ಎತ್ತರ ಸುಮಾರು ೩ ಅಡಿ, ಅಗಲ ೮ ಇಂಚು. ಈ ಶಾಸನವು ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಓದಬಹುದಾಗಿದೆ.

ದಾಖಲೆ-೧ (೧ ರಿಂದ ೧೧ ಸಾಲುಗಳು)

ಆರಂಭದ ಈ ದಾಖಲೆಯಲ್ಲಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ದೊರೆ ಶ್ರೀಮತ್ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಮಲ್ಲದೇವ (ಒಂದನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ)ನು ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದ್ದಾಗ ಇವನ ಮಗ ಸಮದಿಗತ ಪಂಚಮಹಾಶಬ್ದ ಮಹಾ ಮಣ್ಡಳೇಶ್ವರ, 'ಸರ್ವಲೋಕಾಶ್ರಯ', 'ಸಮಸ್ತಬುಧ ಜನಾಶ್ರಯ', 'ಚಾಳುಕ್ಯ ಮಾಣಿಕ್ಯಂ' 'ಜನನಾಥ ಚಿನ್ತಾಮಣಿ', 'ಮಂಡಳಿಕ ಮಕುಟ ಚೂಡಾಮಣಿ', ಶ್ರೀ ಮನ್ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಮಹಾರಾಜ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯರು ವೆಂಗಿ ಮಂಡಳಿಕ ಪದವಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ನೊಳಂಬವಾಡಿ ೩೨೦೦೦ದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದು ಕಂಬಳಿಯ (ಕಂಪಲಿ) ನೆಲವೀಡಿನಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಇತಿಹಾಸದ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೪೨ ರಿಂದ ೧೦೬೮ರ ವರೆಗೆ, ಇವನು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೬೯ ರಲ್ಲಿ ಹಡಗಲಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕುರುವತ್ತಿಯ ಬಳಿ ತುಂಗಭದ್ರಾ ನದಿಯಲ್ಲಿ

* ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ಚರಿತ್ರೆ ವಿಭಾಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ -೫೮೩ ೨೨೧

ಜಲ ಸಮಾಧಿಯಾದ. ಹೀಗಾಗಿ ಮೇಲಿನ ವಿವರಣೆಯು ಕ್ರಿ.ಶ ೧೦೬೮ಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿನದು. ಅಂದರೆ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಾದರೂ ಇದನ್ನು ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ.

ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಶ್ರೀಮನ್ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಮಹಾರಾಜ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯನು ಒಂದನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಮಗನೇ, ಅಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿವೆ. ಬಿಲ್ಹಣನು ತನ್ನ ವಿಕ್ರಮಾಂಕ ದೇವಚರಿತದಲ್ಲಿ ಇವನನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ. ಆದರೆ ಫ್ಲೀಟ್ ಅವರು ಎರಡು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಇವನನ್ನು ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಲ್ಲನ ಮಗ (ತನಯ, ನಂದನ) ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ವಿಜಯಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಒಂದನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮಗನೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ವಿಜಯಾದಿತ್ಯನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೪ರಲ್ಲಿ ನೊಳಂಬ ವಾಡಿ ೩೨,೦೦೦ ವನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಉಲ್ಲೇಖ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. (ಕರ್ನಾಟಕ ಪರಂಪರೆ, ಪು. ೩೨೮). ಹಡಗಲಿಯ ಈ ಶಾಸನದ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯನು ನೋಳಂಬ ವಾಡಿ ೩೨೦೦೦ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದು ಕಂಬಳಿ ಅಂದರೆ ಕಂಪಲಿ ನೆಲವೀಡಿನಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಇವನನ್ನು ಕೇವಲ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಮಲ್ಲನ ತತ್ಪಾದಪದ್ಮಾರಾಧಕ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ವಿಜಯಾದಿತ್ಯನ ಕುರಿತು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಏನೇ ಇರಲಿ ಫ್ಲೀಟರು ಗುರುತಿಸಿದ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳ ಜತೆ ಹಡಗಲಿಯ ಈ ಶಾಸನವೂ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಮಗನೆಂದೆ ಕರೆದಿದೆ.

ದಾಖಲೆ-೨ (೧೧ ರಿಂದ೧೭ರ ವರೆಗೆ)

"ಶಕ ೯೯೪(ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೭೨) ಮಾರ್ಗಶಿರ ಪುಣ್ಣಮಿ ಮ(ಂ)ಗಳವಾರ ಸೋಮಗ್ರಹಣದಂದು ಪೂವಿನ ಪಡಂಗಿಲಿಯ ಕಲಿದೇವಸ್ವಾಮಿದೇವರುಪಭೋಗಕಂ ಸತ್ರಕ್ಕಂ ಕೊಗಳಿ ಐಯ್ನೂಱಱ ಕಂಪಣಂ ಮಂಗೋಳ ಪನ್ನಿರದವಿ ಬಳಿಯ ಬಾಡಮಗ್ರಹಾರಂ ಪುಲಿ (ತ್ರುಟಿತ)ಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟ ಧರ್ಮ ಇದನ್ನು ಪೂವಿನ ಪಡಂಗಿಲಿಯ ೨೦೦ ಮಹಾಜನರು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ದಾಖಲೆಯಲ್ಲಿ ದಾನ ಬಿಟ್ಟ ವರ್ಷ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮದ ಹೆಸರು ಮಾತ್ರ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ದಾನಬಿಟ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹೆಸರು ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿಲ್ಲ.

ದಾಖಲೆ-೩ (೧೭ರಿಂದ೨೧)

ಇಲ್ಲಿ 'ಬನವಾಸಿ ಪುರವರೇಶ್ವರ', 'ವೀರಮಹೇಶ್ವರ', 'ಕದಂಬರಾಭರಣ', ಶ್ರೀ ಸಾಮಂತ ಗರುಡ ಪಾದಪಂಕಜ ಭ್ರಮರಂ, ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾಸಾಮಂತ ಮನ್ನೆಯ ಘಟ್ಟಿಯ ರಸನು-(ತ್ರುಟಿತ) ಗಿಲಿಯ ಕೆರಿಯ ಮನ್ನೆಯ ಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಕಲಿದೇವ ಸ್ವಾಮಿದೇವರ ಉಪಭೋಗಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ ಕುರಿತು ವಿವರಣೆಯಿದೆ. ಕೋಗಳಿನಾಡಿನ ಕದಂಬ ವಂಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಘಟ್ಟಿಯರಸನು ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರ ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲ ಪಾಂಡ್ಯದೇವನಿಗೆ (ಉಚ್ಚಂಗಿಯ ಪಾಂಡ್ಯರು) ಅಧೀನನಾಗಿ, ಕೊಟ್ಟೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೭೧ ರಲ್ಲಿ ಇದೇ ಘಟ್ಟಿಯರಸನು ಪೂವಿನ ಪಡಂಗಿಲಿಯ ಕಲಿದೇವಸ್ವಾಮಿ ದೇವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿಗನೂರ ಮನ್ನೆಯ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ ವಿವರಣೆ ಹಡಗಲಿಯ ಕಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿನ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಹಡಗಲಿಯ ಕೇಶವ ದೇವಾಲಯದ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೯೮೦ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಘಟ್ಟಿಯರಸನು ಕೇಶವ ದೇವರ ರಂಗಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಗದ್ಯಾಣವನ್ನು ನೀಡಿದ ದಾಖಲೆಯಿದೆ.

ದಾಖಲೆ-೪ (೨೧ ರಿಂದ ೩೬ರ ವರೆಗೆ)

'ಸುಭಟ ಶಿರೋಮಣಿ', 'ದಯಾಭ್ಯ ಸಂಹರಣಂ', 'ಬಚ್ಚರಾಭರಣಂ', 'ಚಲದಂಕರಾಮಂ', 'ಸಂಗ್ರಾಮ ಭೀಮಂ', 'ವಿಜಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ವರಂ', 'ಬೀಣ್ನೆಶ್ವರಪುರವರೇಶ್ವರಂ' ಶ್ರೀಮನ್ಮನ್ನೆಯ ಮಲ್ಲಪ್ಪರಸರು ಕಲಿದೇವರಿಗೆ ಪೂಲಿಯಕೆರೆಯ ತಮ್ಮ ಮನ್ನೆಯ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ ವಿವರಣೆಯಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮಹಾಜನರು ಮತ್ತು ಸಂತರಾಸಿ ಪಂಡಿತರು ನಡೆಸಿಯಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಮುಂದಿನ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಪಾಶಯ ಮತ್ತು ಶ್ಲೋಕದೊಂದಿಗೆ ಶಾಸನ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲರಸ, ಮಲ್ಲಪರಸ, ಮಲ್ಲರಾಜ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸಾಮಂತರಾಗಿ, ಮಾಂಡಲಿಕರಾಗಿ, ಸಂಧಿವಿಗ್ರಹಿ

ಗಳಾಗಿ ಅಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳಿವೆ. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಲ್ಲಪರಸನ ಬಿರುದುಗಳ ಮತ್ತು ಅವನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಕೊಟ್ಟೂರಿನ ಕಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಶಾಸನ (S.I.I., IX(1), No.135)ವನ್ನು ಬರೆದ ಘಟ್ಟಿಯರಸನ ಸಂಧಿವಿಗ್ರಹಿ ಮಲ್ಲಪರಸನೇ ಇವನಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಮಲಿಯಾಳಿ ಪಂಡಿತರ ಸಂತತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಸಂತರಾಸಿ ಪಂಡಿತರು ಮತ್ತು ಕಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ನವರಂಗದ ಅರ್ಧ ಕಂಬದ ಮೇಲಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಿರುವ ಗೌರವಚ್ಚಿಯ ತಂದೆ ಸಂತಿರಾಸಿ ಪಂಡಿತ ಇಬ್ಬರು ಬೇರೆಯಲ್ಲ, ಒಬ್ಬನೇ ಆಗಿರಬೇಕು.

ದಾಖಲೆ-೫ (೩೭ ರಿಂದ೪೪ ರ ವರೆಗೆ)

ದಾಖಲೆ ನಾಲ್ಕು ಶಾಪಾಶಯ ಮತ್ತು ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಮುಕ್ತಾಯಗೊಂಡ ನಂತರ ಶಾಸನದ ಕೆಳಭಾಗದ ಕಲ್ಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ೮ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ಈ ದಾಖಲೆ. ಈ ಭಾಗದ ಲಿಪಿಯು ನಾಶಗೊಂಡಿದ್ದು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿದೆ. ಕಲ್ಕುಟಿಗ 'ಮಾರೊಜ' ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹೆಸರು ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿದೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಪಾಶಯ ದೊಂದಿಗೆ ಶಾಸನ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗಿದೆ.

ಎಡಗೋಡೆಯ ಮೇಲಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನ

ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಈ ಶಾಸನವು ೩೯ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಮಧಿಗತ ಪಂಚ ಮಹಾಶಬ್ದ ಮಹಾಮಣ್ಡಳೇಶ್ವರ ಪರಮಭಟ್ಟರಕ ಎಂದು ಶಾಸನವು ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸೀಮೆಂಟು, ನೀರು, ಸಾಬೂನು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಶಾಸನದ ಅಕ್ಷರಗಳು ಅಸ್ಪಷ್ಟ ವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಶಾಸನದ ಪಾಠವನ್ನು ಓದುವುದು ಮತ್ತು ಅರ್ಥೈಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಯಿತು.

ಶಾಸನ ಪಾಠ

೧ ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಮಸ್ತಭುವನಾಶ್ರಯ ಶ್ರೀ ಪೃಥ್ವಿವಲ್ಲಭ ಮಹಾರಾಜದಿ ರಾಜ ಪರಮೇಶ್ವರ ಪರಮ
೨ ಭಟ್ಟಾರಕಂ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ಕುಳತಿಲಕಂ ಚಾಲುಕ್ಯಾಭರಣಂ ಶ್ರೀಮತ್ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಮಲ್ಲ ದೇವರ ವಿಜಯ
೩ ರಾಜ್ಯ ಮುತ್ತರೋತ್ತರಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನ ಮಾಚಂದ್ರರ್ಕತಾರಭರಂ ಸಲುತಮಿರೆ
೪ ತತ್ತನಯಂ ಸಮದಿಗತ ಪಂಚ ಮಹಾಶಬ್ದ ಮಹಾಮಣ್ಡಳೇಶ್ವರಂ ಸರ್ವಲೋಕಾಶ್ರಯಸ
೫ ಮಸ್ತ ಬುದಜನಾಶ್ರಯನಾಹವಮಲ್ಲನಂಕ ಕಾವಿಪರಮಂಡಳ ಸೂಮಕಾವಿಂ ರಡ್ಡಿಕು
೬ ---ರಂ ವನ್ನಿಜನಾದಾರಂ ವೈರಿ ಬಳಮರ್ಧನಂ ಪ್ರತಾಪ ಜನಾರ್ದನನರ್ಚಿತವಾಕ್ಯಂ ಚಾಲುಕ್ಯಮಾಣಿ
೭ ಕ್ಯಂ ವಿಜಯಶ್ರೀ ಕೋಟಿ ಸಮನನಭಿನವ ಮದನಂ ವಿಪಕ್ಷ ಕುಳಕಾಳದಂಡಂವೀರಮಾರ್ತಂಡಂರಿಪು
೮ ಕಾಯಕುಮರ ಹೃದಯ ಗೆಲ್ಲಂ ಸಹಾಸ ಮಲ್ಲನಂ ಜನನಾಥ ಚಿನ್ತಾಮಣಿ ಮಂಡಳಿಕಮ
೯ ಕುಟ ಚುಡಾಮಣಿ ಶ್ರೀಮನ್ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಮಹಾರಾಜ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯದೇವರ್ಬ್ಬೆಂಗಿ ಮಂಡಲಿಕ
೧೦ ಪದವಿಯುಮಂ ನೊಳಂಬವಾಡಿ ಮೂವತ್ತಿ ರ್ಚಾಸಿರಮುಮಂ ಪಡೆದು ಸುಖಸಂಕಥದಿನೊಡದಿ
೧೧ ರಾಜ್ಯಂಗೆಯುತ್ತಿಮಿರೆ ಕಂಬಳಿಯ ನೆಲವೀಡಿನಲ್। ಸಕನೃಪ ಕಾಳಾಕ್ರಾನ್ತ ಸಂವತ್ಸರ ಸತ
೧೨ ಕಂಗಳ್ ೯೪ನೆಯ ಸುಭಕೃತ್ಸವಂತ್ಸರಂ ಪ್ರವರ್ತ್ತಿಸಿ ತದ್ವತಿಪಾತ್ಯನ್ತರದ ಮಾರ್ಗಶಿರದ ಪುಣ್ಣಮಿಯ (೦)
೧೩ ಗಳವಾರಂ ಸೋಮಗ್ರಹಣದಂದಂದು ಪೂವಿನ ಪಡಂಗಿಲಿಯ ಕಲಿದೇವ ಸ್ವಾಮಿ ದೇವರುಪಭೋಗ
೧೪ ಕಂ ಸತ್ರಕ್ಕಂ ಕೋಗಳಿ ಐಯ್ನೂಱಱ ಕಂಪಣಂ ಮಂಗೋಳ ಪನ್ನಿರದಱ ಬಳಿಯ ಬಾಡಮಗ್ರ
೧೫ ಹಾರಂ ಪುಲಿ-ಱುಯ ನಾಚನ್ದ್ರಕ ಸೂರ್ಯಮಾಗಿ ಸರ್ವನಮಸ್ಯಂ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟರೀ ಧರ್ಮ
೧೬ ಈ ಪೂವಿನ ಪಡಂಗಿಲಿಯ ಮಹಾಜನಂ ನೂಱುರ್ಪ್ಪ ದಿಮಂ ಬರುಂದಾತಾರರಾಗಿ ಕಿಡವಿಯದೇ
೧೭ ನಡೆಯಿಸುವರು। ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಮದಿಗತ ಪಂಚಮಹಾ ಶಬ್ದ ಮಹಾಸಮಸ್ತ ವೀರಶ್ರೀಕಾನ್ತಂಬ

೧೮ ನವಾಸಿ ಪುರವರೇಶ್ವರ ವೀರಮಹೇಶ್ವರಂ ಕದಂಬರಾ ಭರಣಂ ವೈರಿಮದ ನಿವಾರಣಂ ಶ್ರೀಸಾ
೧೯ ಮನ್ತ ಗರುಡ ಪಾದಪಂಕಜ ಭ್ರಮರಂ ಶ್ರೀಮನ್ಮ ಹಾಸಾಮಂತಮನ್ನೆಯಂ ಘಟ್ಟಿಯರಸ
೨೦ -ಗಿಲಿಯ ಕೆರಿಯ ಮನ್ನೆಯ ನಾಮ್ಯಮಂ ಕಲಿದೇವಸ್ವಾಮಿ... ಗೋಪಭೋಗಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊ
೨೧ ಟ್ಟರ್ ಅದಂಕನ್ನ ॥ ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಮಸ್ತ ಗುಣಗಣೋದ್ಧಾರಂ ಸುಜನಕಯ್ವಾರಂ ಗೋತ್ರ ಚಿನ್ತಾಮ
೨೨ ಣಿ ಸುಭಟ ಶಿರೋಮಣಿ ಹಯವತ್ಸ ರಾಜಂಕಾನ್ತಾ ಮನೋಜಂ ಭೃಗುಮತ ಚತುರಾನನಂ ವೈ
೨೩ ರಿ ಪಂಚಾನನಂದಯಾಟ್ಯಸಂಹರಣಂ ಬಚ್ಚರಾಭರಣಂ ವಿನಯ ಸಮೇತ ಬಿನಿದೊಪ್ಪುವಾತಂ
೨೪ ಚಲದಂಕರಾಮಂ ಸಾಂಗ್ರಮ ಭೀಮಂಸರನಾಗತವಜ್ರ ಪಂಜರರಿಪುಕಂಟಕುಂಜರ ಸಮ್ಮನಗನೃಪಾ
೨೫ ರಣನದಟ ಪುರಟ್ಟಂಮಚ್ಚರಿಪಮನ್ನೆಯದಿಶಾ ಪಟ್ಟಂಸುಜನ ಪ್ರಸಂಗಂ ಬೂತನಸಿಂಗಮಱೀಗಿ
೨೬ ಪ್ಪಗೆ ಕೊಲ್ಲುಂ ಪೊರೆದಾಳಿನಲ್ಲಂ ವಿಜಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ವರಂ ಬಿಣ್ಣೆಶ್ವರಪುರವರೇಶ್ವರಂ ಶ್ರೀ ಮನ್ಮನ್ನೆಯಂ
೨೭ ಮಲ್ಲಪರಸರೆ ಕಲಿದೇವಸ್ವಾಮಿದೇವರ್ಗ್ಗೆ ಪೂಲಿಯ ಕೆಱಿಯ ತಮ್ಮ ಮನ್ನೆಯ ನಾದ್ಯುದುಂಬಿ
೨೮ ಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟರೆ ಇನ್ತಿಧರ್ಮಕೆ ಮಹಾಜನಮುಂ ಮಲುಯಾಳಪಣ್ಡಿತರ ಸನ್ತತಿಸ್ಥಾನಾ ಪತ್ಯದಲ್ಲಿಂದಸ
೨೯ ನ್ತರಾಸಿ ಪಣ್ಡಿತರುಂ ದಾತಾರರಾಗಿ ನಡೆಯಿಸುವ ಶ್ರಿಧರ್ಮ ಮ(೦) ಕಾದವರ್ಗ್ಗೆಗಂಗಾ ಪ್ರಯಾಗೆಬ
೩೦ ರಣಾಸಿಗೈಶ್ರುತೀರ್ತ್ಥಂ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಮಂ ಬಿವಚೊಳ್ಸಾಸಿರ ಕವಿಲೆಯ ಕೊದ್ನಂ ಕೊಳಗು ಮಂ...ನ್ನ(ಲ)
೩೧ ಪಂಚರತ್ನದಲೂಂ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಚತುರ್ವೇದ ಪರಗರಪ್ಪ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ್ಗ್ಗುಭಯ ಮುಖಿಗೊಟ್ಟ ಫಲಮಕ್ಕುಂ
೩೨ ಇದನಳಿದವನಾತೀರ್ತ್ಥಂಗಳೊಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರುಮಂ ತಪೋಧನರುಮಂ ಕವಿಲೆಗಳ್ಳಮನಳಿದ ಮಹಾ
೩೩ ಪತನಕ್ಕುಂ ॥ ಶ್ಲೋಕಂ ॥ ಸಾಮಾನ್ಯೋಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಸೇತುರ್ನ್ನೃ ಪಾಣಾಂ ಕಾಲೇ ಕಾಲೇ ಪಾಲನೀಯೋ ಭವ
೩೪ ದ್ಭಿ:ಸರ್ನಾನೇತಾನ್ ಭಾಗಿನ: ಪಾರ್ತ್ಥಿವೇಂದ್ರಾನೆ ಭಯೋ ಭಯೋ ಮಾಡತೇ ರಾಮ ಭದ್ರ:
೩೫ ಸ್ವದತ್ತಂಪರದತ್ತರವಾಯೋ ಹರೇತವಸುಂಧರಾಂ ಶಷ್ಟಿರ್ವರ್ಷಸಹಶ್ರಾಣಿ ವಿಷ್ಟಾಯಾ
೩೬ ಜಯತೆ ಕ್ರಿ ಮಿಃ (ಕಲ್ಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯ ಮೇಲಿನ ಸಾಲುಗಳು)
೩೭ ....ನ..... ಹನಸು-ನೊಜಪಸ
೩೮ ..... ಮತ್ತೊವಿನ ಪಡಂಗಿಲಿಯೂರೊಡಯ ಪ್ರಮುಖ ಮಹಾ
೩೯ ..... ಱಿ ಪ್ಪದಿಂ ಬರುನೆರೆದಿದ್ದು ಶ್ರೀ ಕಲಿದೇವ ಸ್ವಾಮಿದೇವರ ದೇಗು-ಕ್ಕೆ ಕೆಸಱು ಕಲ್ಲಿಕ್ಕು
೪೦ -ವ-ಕಲ್ಕುಟಿಗ ಮಾರೊಜನಂ ನಿಲಿಸಿದ ಕ್ರಮವಿನ್ತಿಂ-ದೇ ಆದೇಗುಲಕ್ಕೆ ಕೆಲಸ ಗೆಯ್ದು ಕಮ್ಮಾ
೪೧ ನೊಳಗೋಗಿ ಕಲ್ಕುಟಿಗರ್ಗ್ಗೆಲ್ಲಂ ಸರ್ಪ ಬಾದ್ದ ಪರಿಹಾರಂ ಬಾವಿ... ಪನೆಪೂಗ.ಸಲ್ಲಕೆರೆಯ
೪೨ .... ಬಂಗಂ ಮನ್ನೆಯ-ನ್ದೆವಸದ ಕಂಬಳಕ್ಕೆ ನೀರವಪ್ಪರ ಈ ಧರ್ಮಮಂ ಪ್ರತಿ ಪಾಧಿಸಿದವರ್ಗ್ಗೆವಾರಣ
೪೩ ಸಿ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದೂಳ್ ಸಾಸಿರ್ಬ್ಬರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ್ಗ್ಗೆ-ಕವಿಲೆಗಳಂ ಕೊಟ್ಟಫಲಮಕ್ಕಮಿ ಇದನಳಿದಾತ ಸಾ....
೪೪. ನದೊಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕವಿಲೆಯು ಮನೆಳಿದ ಪಾತಕನಕ್ಕುಂ ॥ ಮಂಗಳಮಹಾಶ್ರೀ ಶ್ರೀ

(ಈ ಲೇಖನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ಕಲ ವೀರ ಮನ್ವಾಚಾರ್ (ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ), ಪ್ರೊ: ಲಕ್ಷ್ಮಣ್ ತೆಲಗಾವಿ (ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು, ಚರಿತ್ರೆ ವಿಭಾಗ, ಕ.ವಿ.ಹಂ) ಮತ್ತು ಹಂಸಾಚಾರಿ (ಶಿಲ್ಪಿ, ಹೂವಿನ ಹಡಗಲಿ) ಅವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞಳಾಗಿದ್ದೇನೆ.)